Library and Information Science Research

https://Infosci.um.ac.ir | Vol. 12, No 2, 2022
ISSN(Online): 2538-4112 | ISSN(Print): 2251-6344 | Research Article

Knowledge Translation Pathology: Strategies to Improve Students' Research Performance Library and Information Science

Narges Neshat
Faculty member, Information management & organization group, National Library and Archives of the Islamic Republic of Iran. Tehran, Iran. Email: narges_neshat@yahoo.com
Zahra Alami
Ph. D Student, National Library and Archives of the Islamic Republic of Iran, Tehran, Iran. Email: zaralami@yahoo.com

Recived: 14/02/2021	Revised: 10/10/2021	Accepted: 12/10/2021
Citation: Neshat, N., & Alami, Z. S. (2022). Knowledge Translation Pathology: Strategies to Improve Students' Research Performance Library and Information Science. Library and Information Science Research, *12*(2), 327-344. doi: 10.22067/infosci.2022.24185.0		

Abstract

Introduction: Every day, many researches are conducted and results are obtained that seem to remain at the level of a research and are not exploited. According to Reher and Morrison, the results of the researches should be able to help managers and decision makers in making decisions and formulating and revising the organizational policy. Because research findings can be helpful in identifying needs, identifying issues and problems, prioritizing facilities and financial and human resources, and providing new solutions. The issue of communication between the two communities of researchers and decision makers is not a new thing and we have said and heard for a long time that universities and research institutions, as one of the most important sources of knowledge production, should have a proper relationship with the organizations that consume this knowledge. This communication is a two-way process and it obviously improves the effectiveness of the activities of both of them, i.e. the university and the benefiting organizations. Information science has more than half a century of academic experience and associate to doctoral degrees, and research is one of its prerequisites. However, despite this historical precedent, some current writings indicate that most of the knowledge produced in the form of dissertations is unused or lacks research value, or by repeating the previous material, lacks innovation and the ability to influence and they do not have application in the scientific community. With regard to this issue, the present study aimed to identify the reasons for this and provide solutions to improve it.

Methodology: This research was conducted in two stages. In the first, literature of the subject was analyzed and the effective factors in writing and compiling academic researches were identified. After refining and removing duplicates, the identified variables were placed in the three components of producers (students), mediators (the university system, include teachers), and consumers (operating community) and a questionnaire was designed based on it. Then each of its components and variables were measured by postgraduate graduates of library and information science.

Findings: By content analyzes, 12 variables were obtained as individual influential factors in the efficiency of academic research and their application. Nearly 100% of the graduates

believed that being motivated had the greatest impact on a good and successful dissertation. After that, ignorance of how to conduct research due to lack of previous experience or incorrect teacher training has been mentioned as an important issue. Also, 14 variables were obtained in relation to contextual factors (mediators of knowledge / university system); Among them, the lack of material and spiritual support for research students by the university or the educational system, the inability of professors to give new and innovative ideas to students, the lack of knowledge of professors on research topics and lack of knowledge of 90% of the problems Was assigned. Also, by content analyzes of the related texts, 11 variables related to the scientific community and exploitation centers had a higher frequency. Among these variables are the distrust of executive branch managers in academic achievements or the weakness of administrative structures in exploiting academic research findings in decision-making, low quality level, ignorance of administrative bodies and stakeholders of academic research and its topics. Lack of material or spiritual support for academic dissertations was one of the most frequent variables mentioned by the research community.

Conclusion: Any decision that has research support can be a model for similar decisions in similar circumstances. It is obvious that managers in academic environment who wish to avoid major failures in their decisions and plans should pay more attention to research and university systems in order to be able to integrate the knowledge gained from education with research findings and inject it into professional communities. Dissertations play an important role in the production of new knowledge. For this reason, the academic system in library and information science must pay special attention to the competencies and continuous improvement of the process of production, exchange and proper application of knowledge among students, faculty and consumers of knowledge in order to use research findings to produce more effective products or provide stronger services.

Keywords: Knowledge translation (KT), pathology, Research performance, Library and information science, Research output, Thesis.

پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع رسانی

مقاله پژوهشی https://infosci.um.ac.ir دسترسی آزاد

ترجمان دانش و آسیب‌شناسی آن: راهکارهایی برای ارتقاء عملکرد پژوهشی دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی

نرگس نشاط

گروه مدیریت اطلاعات و سازماندهی، عضو هیئت علمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
narges_neshat@yahoo.com

زهرا عالمی

دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
zaralami@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۶ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۷/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۷/۲۰

استناد: نشاط، نرگس، & عالمی، زهرا سادات. (۱۴۰۱). ترجمان دانش و آسیب‌شناسی آن راهکارهایی برای ارتقاء عملکرد پژوهشی دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی. پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۱۲(۲)، ۳۲۷-۳۴۴. doi: 10.22067/infosci.2022.24185.0

چکیده

مقدمه: علم اطلاعات و دانش‌شناسی دارای بیش از نیم‌قرن سابقه دانشگاهی و مقاطع تحصیلی کاردانی تا دکتری است و پژوهش جزو شرایط لازم آن به‌شمار می‌رود. اما علی‌رغم این سابقه تاریخی، برخی نوشته‌های جاری حاکی از آن است که بخش عمده‌ای از دانش تولیدشده در قالب پایان‌نامه‌های تحصیلی بلااستفاده و یا فاقد ارزش پژوهشی هستند و یا با تکرار مطالب پیشین فاقد نوآوری بوده و توانایی اثرگذاری و کاربردی‌شدن در جامعه علمی را ندارند. با توجه به این مسئله پژوهش حاضر بر آن شد تا دلایل این امر را شناسایی و راهکارهایی برای بهبود آن ارائه دهد.

روش‌شناسی: این پژوهش در دو مرحله انجام شد. ابتدا متون و ادبیات موضوع مورد واکاوی قرار گرفت و با تحلیل محتوای آنها عوامل مؤثر در نگارش و تدوین پژوهش‌های دانشگاهی شناسایی شد. متغیرهای شناسایی‌شده پس از پالایش در مؤلفه‌های سه‌گانه تولیدکنندگان (دانشجویان)، میانجی‌ها (اساتید و نظام دانشگاهی)، و مصرف‌کنندگان (جامعه بهره‌بردار) جایدهی و بر مبنای آن پرسشنامه‌ای طراحی شد. سپس هر یک از مؤلفه‌ها و متغیرهای آن از نظر دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی علم اطلاعات و دانش‌شناسی مورد پیمایش قرار گرفت.

یافته‌ها: تحلیل محتوای متون ۱۲ متغیر را به‌عنوان عامل تأثیرگذار فردی در کارایی پژوهش‌های دانشگاهی و کاربست آنها نشان داد. از میان این متغیرها، قریب به ۱۰۰ درصد دانش‌آموختگان بر این اعتقادند که داشتن انگیزه بیشترین تأثیر را در انجام پایان‌نامه‌ای خوب یا موفق دارد. پس از آن ناآگاهی از نحوه انجام پژوهش به‌دلیل نداشتن تجربه قبلی و یا آموزش ناصحیح را جزو دلایل مهم فردی ذکر کرده‌اند. همچنین ۱۴ متغیر با تحلیل محتوای متون در ارتباط با عوامل زمینه‌ای (میانجیان دانش/نظام دانشگاهی) شناسایی شد. از میان آنها، عدم‌حمایت مادی و معنوی از دانشجویان پژوهشگر از سوی دانشگاه یا نظام آموزشی، عدم توانایی اساتید در دادن ایده‌های نو و مبتکرانه به دانشجویان، ضعف دانشی اساتید نسبت به موضوعات پژوهشی و اشراف نداشتن به برخی حیطه‌های تخصصی و موارد دیگری از این دست ۹۰ درصد پاسخ‌ها را به خود اختصاص داد. در تحلیل محتوای متون، ۱۱ متغیر از متغیرهای مربوط به جامعه علمی و مراکز بهره‌بردار از بسامد بیشتری

برخوردار بود. از میان این متغیرها نیز بی‌اعتمادی مدیران دستگاه‌های اجرایی به دستاوردهای دانشگاهی یا ضعف ساختارهای اداری در بهره‌برداری از یافته‌های پژوهشی دانشگاهی در تصمیم‌گیری‌ها، پایین بودن سطح کیفی، بی‌اطلاعی دستگاه‌های اداری و ذینفعان از پژوهش‌های دانشگاهی و موضوعات آن، عدم‌حمایت مادی یا معنوی از پایان‌نامه‌های دانشگاهی پربسامدترین متغیرهایی بود که از سوی جامعه پژوهش به آن اشاره شده بود.

نتیجه: حجم عمده‌ای از پژوهش‌های دانشگاهی در قالب پایان‌نامه انجام می‌شوند و این آثار نقشی مهم در تولید دانش جدید دارند. لذا نظام دانشگاهی باید به شایستگی‌ها و بهسازی مداوم فرایند تولید، تبادل و به‌کارگیری صحیح دانش میان پژوهشگران و مصرف‌کنندگان توجه ویژه داشته باشد تا بتواند نتایج آن به تولید محصولات مؤثرتر و یا ارائه خدمات قوی‌تر بیانجامد.

واژه‌های کلیدی: ترجمان دانش، پژوهش، کاربردی‌سازی، پایان‌نامه‌های دانشگاهی، دانش‌آموختگان، آسیب‌شناسی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی

مقدمه

اطلاعات به‌عنوان ثروتی ملی یکی از کلیدی‌ترین عناصر دنیای امروز است که تمامی فرآیندهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، صنعتی، زیستی و مانند آنها، بسیار به آن وابسته است. به همین دلیل، تولید و مصرف اطلاعات در جوامع جهانی را یکی از شاخص‌های رشد و توسعه‌یافتگی کشورها تلقی می‌کنند. اطلاعات طی چرخه‌ای متشکل از سه مؤلفه اصلی، یعنی تولیدکنندگان، میانجی‌ها و مصرف-کنندگان پدید می‌آید و در عرصه‌های مختلف آن را به کار می‌گیرند. بنابراین، سه عامل فردی، زمینه‌ای و نهادی می‌تواند بر آن تأثیرگذار باشد. از این دیدگاه، سنجش و ارزیابی چرخه تولید و مصرف اطلاعات بسیار گسترده و پیچیده می‌شود. این امر، به‌خصوص در جوامع امروزی که تخصص‌گرایی در تمامی مراحل و شئون زندگی وارد شده است و انواع اطلاعات، اعم از عمومی و تخصصی، در سطحی کلان تولید و مصرف می‌شود بیشتر صادق است. غالباً برای ارزیابی کشورها از نظر شاخص تولید و مصرف اطلاعات فرآیند و چرخه‌های تولید اطلاعات بررسی می‌شود. اما بررسی چنین فرآیندی در سطح عام به خبرگانی از چندین حوزه در سطح کلان جامعه نیاز دارد، لذا معمولاً حوزه موردمطالعه را محدود و از حالت عام خارج می‌کنند. یکی از دلایل آن نیز فقدان تعریفی جامع از مفهوم «عام اطلاعات» است؛ یعنی برخی اطلاعات را به‌صورت کیفی می‌بینند و برخی با آن به نحوی کاملاً کمّی برخورد می‌کنند. به همین دلیل است که هنوز راهکارهای مشخص و مدونی برای سنجش چرخه تولید و مصرف اطلاعات در سطح عام فراهم نیامده است (Losee, 1990). اما هر زمان که سخن از تولید علم است فعالیت علمی و پژوهشی به ذهن متبادر می‌شود؛ و تولید کتاب، مقاله، پروانه ثبت‌اختراعات یا حتی پژوهش در قالب رساله‌های دانشگاهی نتیجه فعالیت‌هایی علمی پژوهشی تلقی می‌شود و این نکته کم‌وبیش مورد تأیید تمامی صاحب‌نظران فعالیت‌های علمی است (حری، ۱۳۷۹، ص ۹).

دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی، نهادهای اصلی تحقیق و توسعه هستند؛ زیرا از سه رکن مدیریت

پژوهش، پژوهشگر، و ابزار پژوهش برخوردارند و با تعیین موضوعات پژوهشی، اجرای پژوهش‌های موردنیاز جوامع و اجتماعات علمی، تربیت نیروی انسانی متخصص و آگاه، سازماندهی و نظارت بر نحوه صحیح انجام پژوهش، طبقه‌بندی و کاربردی ساختن نتایج پژوهش و نظایر آن، نقشه برجسته‌ای در توسعه علمی ایفا می‌کنند. یکی از پیامدها و محصولات عملکرد این مراکز و یا افراد، همان بروندادهای پژوهشی است که بخشی از آن در قالب پایان‌نامه‌های تحصیلی بروز عینی می‌یابد.

امروزه دغدغه اصلی سیاست‌گذاران پژوهشی، حصول اطمینان از اثربخش بودن پژوهش‌هاست؛ و برای این منظور از اصطلاح «تأثیرمدار[1]» استفاده می‌کنند. تأثیرمدار بودن به‌معنای آن است که بیشترین اهمیت به «میزان اثربخشی پژوهش‌ها» داده می‌شود و تصمیم‌گیری‌های حوزه پژوهش با نگاه به چشم‌انداز دستیابی به «تأثیر» آن صورت می‌پذیرند (Springer-Heinze, Hartwich, Henderson, Minde Horton, 2003 نقل در احسانی، اعظمی، نجفی و سهیلی، ۱۳۹۶). این نکته تا جایی حائز اهمیت است که داوری اردکانی (۱۳۹۰، ص ۳۷) اذعان می‌دارد «علم اگر سود نداشته باشد علم نیست»، یا منصوری (۱۳۹۲) علم، پژوهش، و فناوری را مفاهیمی می‌داند که باید فقط به اثربخشی آنها در جامعه توجه کرد. به‌دلیل وجود چنین رویکردها و روند تولید، مصرف، کاربردپذیری و تأثیرگذاری پژوهش‌ها بر جامعه علمی است که شاخص «ترجمان دانش» در حوزه علمی معنا پیدا کرده است. از این منظر، ترجمان دانش عبارت است از فرایند تولید، تبادل و به‌کارگیری صحیح دانش در سامانه‌ای پیچیده از برهم‌کنش‌ها میان پژوهشگران و مصرف‌کنندگان به‌گونه‌ای که بتواند نتایج و یافته‌های آن منجر به تولید محصولات مؤثرتر و یا ارائه خدمات قوی‌تر شود (Tetroe, 2008).

احسانی و دیگران (۱۳۹۶) با مطالعه اثربخشی پژوهش‌های ایرانی به این نتیجه دست یافتند که پژوهش‌های علمی ایران طی دهه‌های اخیر در گسترش مرزهای دانش و غنی‌سازی علم اثربخشی بسیار اندکی داشته‌اند و عموماً تکرار یافته‌های سابق بوده است. یمنی‌دوزی‌سرخابی، سهرابی، گلدسته و ثمری (۱۳۹۶) با پیمایش بر روی ۷۸ نفر از دانش‌آموختگان دانشگاه شهید بهشتی به مطالعه عوامل مؤثر بر فرایند پایان‌نامه‌نویسی دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداختند. آنها به این نتیجه رسیدند که عامل کمبود منابع مهم‌ترین مشکل و موضوع پایان‌نامه مهم‌ترین عامل انگیزاننده در فرایند پایان‌نامه‌نویسی بوده است. همچنین دو عامل استاد راهنما و مشاور در حد متوسط و جو فکری دانشگاه و توسعه مهارت‌ها نیز از عوامل مؤثر دانسته شده است.

انتشاری نجف‌آبادی، چشمه‌سهرابی و افشارزنجانی (۱۳۹۰) با بررسی کاربرد پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی کتابداری و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های شهر اصفهان دریافتند که عواملی چون نظام اطلاع‌رسانی و ارتباطی، ساختار و محتوای پایان‌نامه، اولویت‌های پژوهشی بر کاربردپذیری پایان‌نامه‌ها در

1. impact orientation

کتابخانه دانشگاه اصفهان اثرگذار بوده است.

دانایی، حسینی، حبیب خدا، فلاحی، شکوه (۱۳۸۸) با بررسی وضعیت انتقال (ترجمان) دانش با تأکید بر انتقال یافته‌های پژوهشی در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی به این نتیجه رسیدند که وضعیت ترجمان دانش و انتقال یافته‌ها متناسب با نیاز کاربران در این دانشگاه در حد متوسط بوده و با وضع مطلوب فاصله زیادی دارد. لذا، پیشنهاد کردند که بوروکراسی ارتباط بین مراکز تولید و مصرف دانش تسهیل شود، همچنین اذعان داشتند که برای ایجاد بستر تعامل دوجانبه برای نیازسنجی و ارائه طرح‌های متناسب با نیاز مصرف‌کنندگان مشارکت مسئولان نهادها ضروری به نظر می‌رسد. آنها پیشنهاد دادند که بخشی از بودجه طرح‌ها در دانشگاه‌ها به ترجمان و انتقال یافته‌های پژوهشی اختصاص یابد.

در بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی نیز حجازی و عباسی (۱۳۸۱) به این نتیجه رسیدند که میزان دسترسی به منابع، توانایی دانشجو در انجام پژوهش، آشنایی با آیین‌نامه‌های پژوهشی و انجام وظایف کمیته پایان‌نامه بیش از سایر عوامل در افزایش کیفیت این‌گونه آثار تأثیر داشته است.

در خارج از کشور نیز اوبرین و کرونین[1] (۲۰۱۶) با تحلیل و نظرسنجی از ۲۶ مؤسسه آموزش عالی در ایرلند نشان دادند که نرخ رشد پژوهش‌های کتابداری ایرلند ۳۰ درصد بوده است.

عوامل مؤثر بر پژوهش و انتشار تولیدات کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی نیجریه که توسط ایبگ‌بولام و جاکینتا[2] (۲۰۱۶) صورت گرفت، انگیزه کتابداران نیجریایی را برای انجام پژوهش و تولید آثار علمی بررسی کرد و نشان داد که مسائل اقتصادی و عدم‌حمایت مالی دانشگاه‌ها از جمله موانع پیش روی کسب دانش و تولید آثار علمی مفید بوده است.

کیفیت رابطه استاد و دانشجو پژوهش دیگری بود که نشان می‌داد ارتباط مؤثر از سوی اساتید می‌تواند بر عملکرد دانشجویان اثرگذار باشد (Gershenson, 2016). علاوه بر آن، بسیاری از یافته‌های پژوهشی نشان داده است دانشجویانی که درک قوی‌تری از تدریس اساتید خود داشته‌اند موفقیتشان در کسب دانش بیشتر بوده است (میردریکوند، حسین‌نژاد، علی‌عسکری و ادیب‌منش،۱۳۹۴؛ Chan, Tong, Henderson, 2017; European Commission, 2017).

نتایج پژوهش کاریون، وود و نرمن[3] (۲۰۰۴) نیز حاکی از آن بود که ویژگی‌های محیط کار و عوامل فردی نیز می‌تواند بر کیفیت کار پژوهش و کاربردی شدن آن تأثیرگذار باشد.

کوترلیک، هیگینز و ویلیامز[4] (۲۰۰۲) دسترسی نداشتن به منابع اطلاعاتی را یکی از موانع مشارکت

1. O' Brien & Cronin
2. Ibegbulam & Jacintha
3. Carrion; Wood & Norman
4. Kotrlik, Higgins & Williams

افراد در فعالیت‌های علمی و پژوهشی بیان کرده‌اند. از سوی دیگر، بنیس[1] (۱۹۹۹)، ضعف مدیریتی را ویژگی مشترک اغلب مراکز پژوهشی ذکر کرده و معتقد است آنها نیز مانند بسیاری از سازمان‌های دیگر نتوانسته‌اند گام‌های مؤثری برای غلبه بر موانع و مشکلات پژوهشی بردارند.

فانک، تامکویست و چامپاگنه[2] (۱۹۹۵)، موانع عمده کاربردپذیری یافته‌های پژوهشی را در چهار گروه عمده مهارت‌ها و آگاهی‌های عامل انسانی؛ عوامل سازمانی و بی‌اعتقادی مدیران به پژوهش‌های سودمند؛ نوآوری و کیفیت؛ انتشار و دسترس‌پذیری به‌موقع به یافته‌های پژوهشی تقسیم کرده‌اند.

بدیهی است هرگاه علم را مانند پیکره‌ای جاندار در نظر بگیریم پژوهش و تولید اطلاعات به‌مثابه روح در کالبد این پیکره جاندار است. در واقع، حفظ توان علمی یک رشته یا حرفه به جریان پژوهش و بروندادهای علمی آن وابسته است.

علم اطلاعات و دانش‌شناسی دارای بیش از نیم‌قرن سابقه دانشگاهی و مقاطع تحصیلی کاردانی تا دکتری است و «پژوهش جزو شرایط لازم آن به‌شمار می‌رود» (حری، ۱۳۷۹، ص ۱۰). اما علی‌رغم این سابقه تاریخی، برخی نوشته‌های جاری حاکی از آن است که بخش عمده‌ای از دانش تولیدشده در قالب پایان‌نامه‌های تحصیلی بلااستفاده و یا فاقد ارزش پژوهشی هستند و یا با تکرار مطالب پیشین فاقد نوآوری بوده و توانایی اثرگذاری و کاربردی شدن در جامعه علمی را ندارند.

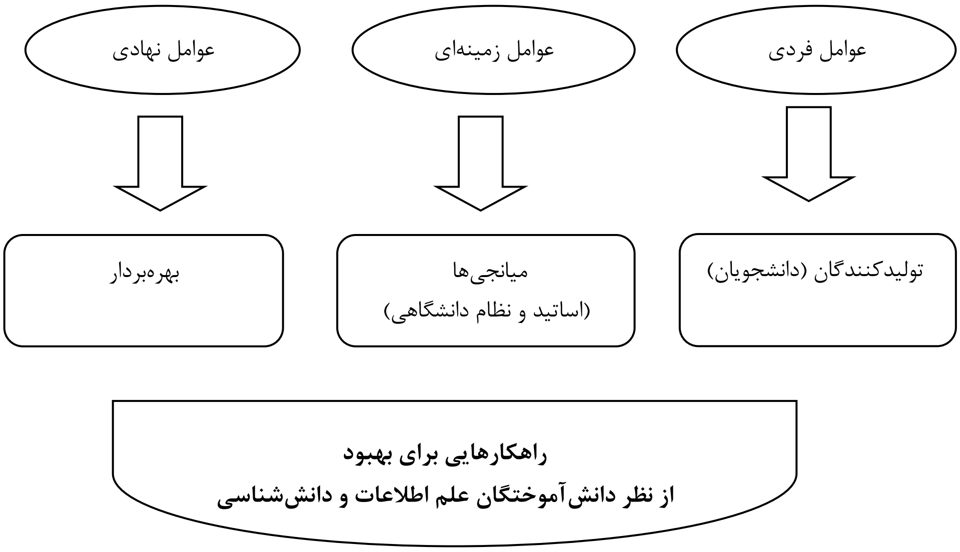
با توجه به این نکته نگارندگان بر آن شدند تا بر اساس سه مؤلفه تولیدکنندگان (دانشجویان)، میانجی‌ها (اساتید و نظام دانشگاهی)، و مصرف‌کنندگان (جامعه بهره‌بردار) به آسیب‌شناسی این مسئله بپردازند و اولاً متغیرهایی را که در هر یک از مقوله‌های بالا می‌گنجد شناسایی کنند و میزان تأثیر آنها را از منظر دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی مورد پیمایش قرار دهند.

بدیهی است هرگاه سیاست‌گذاری‌های علمی در نظام آموزشی و پژوهشی از چشم‌انداز توزیع نیروی انسانی گرفته تا عملکردها و فرایندها با تکیه بر پیش‌داشته‌ها آغاز شود، سریع‌تر و پرامیدتر می‌توان بر موانع غلبه و در بخش‌های موردنیاز سرمایه‌گذاری کرد. اما برای غلبه بر موانع ابتدا باید آنها را شناسایی و با نگاه آسیب‌شناسانه به دقت مورد بررسی قرار داد.

با توجه به مطالب پیش‌گفته، پژوهش حاضر بر آن شد تا اهداف زیر را مدنظر قرار دهد:

۱) شناسایی عوامل فردی که می‌تواند سبب ناکارآمدی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی شود؛
۲) شناسایی عوامل زمینه‌ای که می‌تواند سبب ناکارآمدی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی شود؛
۳) شناسایی عوامل نهادی و اجتماعی که می‌تواند سبب ناکارآمدی پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی شود؛
۴) سنجش عوامل شناسایی‌شده از منظر دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ارائه راهکارهای بهبود از نظر جامعه پژوهش.

1. Bennis
2. Funk, Tornquist & Champagne

تصویر ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی

این پژوهش در دو مرحله صورت پذیرفت. در مرحله نخست، متون و ادبیات موضوع مورد واکاوی قرار گرفت و با تحلیل محتوای آنها عوامل مؤثر در نگارش و تدوین پژوهش‌های دانشگاهی شناسایی شد. متغیرهای شناسایی‌شده پس از پالایش و حذف موارد تکراری در مؤلفه‌های سه‌گانه تولیدکنندگان (دانشجویان)، میانجی‌ها (اساتید و نظام دانشگاهی)، و مصرف‌کنندگان (جامعه بهره‌بردار) جایدهی و بر مبنای آن پرسشنامه‌ای طراحی شد. برای ابهام‌زدایی از پرسش‌ها و متغیرهای آن، ابتدا پرسشنامه میان ده نفر توزیع و مواردی که نیاز به بازنگری یا ابهام‌زدایی داشت برطرف گردید. همچنین در هر یک از بخش‌های پرسشنامه گزینه آزاد قرار داده شد تا اگر گویه دیگری از نظر جامعه حائز اهمیت باشد اضافه شود. علاوه بر آن سؤالی باز برای ارائه پیشنهاد و رفع موانع موجود و در جهت راهکارهایی برای بهبود قرار داده شد. گام بعدی، به روش پیمایش و با استفاده از پرسشنامه هر یک از مؤلفه‌ها و متغیرهای آن از نظر جامعه آماری موردسنجش قرار گرفت.

جامعه آماری در بخش پیمایش، از میان دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی علم اطلاعات و دانش-شناسی انتخاب گردید. برای این منظور دانشگاه‌های آزاد علوم تحقیقات، تهران شمال، دانشگاه تهران، شهیدبهشتی، الزهرا، علامه طباطبایی، خوارزمی، دانشگاه فردوسی مشهد، شیراز، اهواز، اصفهان به‌عنوان جامعه اصلی در نظر گرفته شد؛ از هر دانشگاه ده دانش‌آموخته به‌طور تصادفی شناسایی و در مجموع از

۱۱۰ نفر نظرسنجی شد. از این تعداد ۸۳ نفر به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند.

یافته‌ها

برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی جریان انجام پایان‌نامه و رساله دکترا، دیالکتیک ارتباط آموخته‌های نظری دانشجویان با مسائل واقعی است. آیا دانشجویان تحصیلات تکمیلی در چنین میدانی موفق عمل می‌کنند؟ آیا آنها توانایی تشخیص مسائل اساسی در حیطه مطالعات خود را به دست آورده‌اند و یا می‌توانند یافته‌های خود را در موقعیت‌های ملموس به کار گیرند؟ اگر نمی‌توانند چه مسائلی ممکن است سد راه آنان باشد؟ با تحلیل محتوای متون ۱۲ متغیر به‌عنوان عامل تأثیرگذار شناسایی شد (جدول ۱).

جدول ۱. عوامل و موانع فردی (دانشجویان) تأثیرگذار بر کاربردپذیری پایان‌نامه‌ها

ردیف	موضوع	تعداد	درصد
۱	ناتوانی در تبیین مسئله پژوهش	۷۵	۹۳/۷۵
۲	ضعف بنیه علمی پژوهشگر	۷۵	۹۳/۷۵
۳	بی‌انگیزه بودن	۷۷	۹۶/۲۵
۴	ناآگاهی از نحوه انجام پژوهش	۷۶	۹۵
۵	مهارت‌های زبانی	۷۳	۹۱/۲۵
۶	عدم مهارت در جستجو و شناسایی موضوعات نو و کاربردی	۷۴	۹۲/۵
۷	عدم مهارت در استفاده از پایگاه‌ها و شبکه‌های اطلاعاتی ملی و بین‌المللی	۷۵	۹۳/۷۵
۸	شناخت و آگاهی بر قلمرو موضوع انتخاب شده	۶۸	۸۵
۹	علاقه به موضوعات لوکس	۶۵	۸۱/۲۵
۱۰	عدم دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی مقالات و پایان‌نامه‌های خارجی	۶۱	۷۶/۲۵
۱۱	ضعف مهارت‌های ارتباطی دانشجو برای برقراری ارتباط با محیط علمی پیرامونی و دستگاه‌ها اجرایی	۶۳	۷۸/۷۵
۱۲	کمبود وقت و مشغله کاری برای دانشجویان شاغل	۷۴	۹۲/۵
	مجموع	۸۵۶	
	میانگین	۷۱/۳۳	

نتایج پیمایش در این بخش نشان می‌دهد که قریب به ۱۰۰ درصد دانش‌آموختگان بر این اعتقادند که داشتن انگیزه بیشترین تأثیر را در انجام پایان‌نامه‌ای خوب یا موفق دارد. پس از آن ناآگاهی از نحوه انجام پژوهش به‌دلیل نداشتن تجربه قبلی و یا آموزش ناصحیح را جزو دلایل مهم فردی ذکر کرده‌اند. همچنین ناتوانی دانشجو در شناخت مسئله و موضوع پژوهشی که قصد انجام آن را دارد، ضعف توان علمی دانشجو، و نداشتن مهارت در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی اینترنت در مراتب بعدی اهمیت قرار گرفته است. عدم دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی مقالات و پایان‌نامه‌های خارجی در آخرین مرتبه مسائل

فردی مطرح شده است.

جدول ۲. عوامل و موانع زمینه‌ای (اساتید، نظام آموزشی و دانشگاه) برای کاربردپذیری پایان‌نامه‌ها

ردیف	موضوع	تعداد	درصد
۱	جایگزینی روابط فردی به‌جای روابط علمی در انتصاب اساتید راهنما و مشاور در نظام اداری دانشگاه‌ها بدون توجه به موضوع پژوهش و پتانسیل‌های موجود	۷۴	۹۲/۵
۲	ضعف ساختار اداری دانشگاه در اجازه به افراد ذیصلاح برای حضور در تیم پژوهش (راهنما، مشاور، داور، ...)	۷۲	۹۰
۳	بی‌انگیزگی اساتید	۷۳	۹۱/۲۵
۴	نداشتن فرصت و زمان کافی برای انجام پژوهش‌های نوآورانه	۶۹	۸۶/۲۵
۵	نداشتن/ داشتن روابط عمومی خوب با دانشجو و سایر اعضای تیم پژوهش	۷۰	۸۷/۵
۶	مشارکت ندادن دانشجو در روند پژوهش در طول سال تحصیلی به‌صورت واقعی	۷۴	۹۲/۵
۷	نداشتن نحوه تدریس فعال و هیجان‌انگیز و چالش‌برانگیز در کلاس درس	۷۲	۹۰
۸	عدم توانایی در دادن ایده پژوهشی به دانشجو	۷۵	۹۳/۷۵
۹	ضعف دانش و اشراف اساتید نسبت به موضوع انتخاب شده	۷۴	۹۲/۵
۱۰	گرایش به‌سمت موضوعات لوکس بدون پشتوانه علمی	۶۹	۸۶/۲۵
۱۱	عدم‌حمایت مادی و معنوی از دانشجویان پژوهشگر از سوی دانشگاه یا نظام آموزشی	۷۷	۹۶/۲۵
۱۲	عدم هدایت و نظارت صحیح بر روند پژوهش و تولید مقالات علمی از سوی اساتید	۷۰	۸۷/۵
۱۳	نداشتن امکانات در دانشگاه (مانند بانک اطلاعات جامع از پژوهش‌های انجام‌شده)	۷۶	۹۵
۱۴	بی‌اطلاعی از نیازهای دستگاه‌های اجرایی	۷۵	۹۳/۷۵
	مجموع	۱۰۲۰	
	میانگین	۷۲/۸۵	

همان طور که در جدول (۲) نشان داده شده است ۱۴ گزینه یا متغیر در مؤلفه عوامل زمینه‌ای (میانجیان دانش/نظام دانشگاهی) شناسایی شد. از میان آنها، عدم‌حمایت مادی و معنوی از دانشجویان پژوهشگر از سوی دانشگاه یا نظام آموزشی، عدم توانایی اساتید در دادن ایده‌های نو و مبتکرانه به دانشجویان، ضعف دانشی اساتید نسبت به موضوعات پژوهشی و اشراف نداشتن به برخی حیطه‌های تخصصی، در برخی موارد بهره‌گیری از دانشجویان در پژوهش به‌عنوان کادر جمع‌کننده اطلاعات و نه دستیار پژوهش که بتواند به‌طور عملی کار را از دست استاد خود فرا گیرد، بی‌اطلاعی از موضوعات موردنیاز دستگاه‌های اجرایی، انتصاب نابجای اساتید راهنما و مشاور بدون پشتوانه علمی در موضوعی که انتخاب شده به‌واسطه روابط فردی موجود در گروه‌های آموزشی و یا به بهانه ضعف ساختار اداری گروه‌های آموزشی مبنی بر اینکه فقط باید از اساتید همین گروه استفاده کنید، و بی‌انگیزگی اساتید را جزو پربسامدترین متغیرهایی دانسته‌اند که

بیش از ۹۰ درصد پاسخ‌ها را در بخش پیمایش به خود اختصاص داده است.

همچنین فراهم نبودن امکانات موردنیاز دانشجویان (مانند بانک اطلاعات جامع از پژوهش‌های انجام شده) و یا کمبود زمان موردنیاز برای پژوهش‌های نوآورانه، تمایل اساتید به انجام موضوعات لوکس و باب روز بدون توجه به پشتوانه علمی خودشان یا دانشجویان در مراتب بعدی قرار گرفته است.

جدول ۳. عوامل و موانع نهادی (جامعه علمی و مراکز بهره‌بردار) برای کاربردپذیری و استفاده از پایان‌نامه‌ها

ردیف	موضوع	تعداد	درصد
۱	عدم همکاری مسئولان کتابخانه‌ها و نهادهای ذی‌ربط در گردآوری مناسب داده‌ها و تحلیل آنها	۷۳	۹۱/۲۵
۲	بی‌اعتمادی مدیران نهادهای ذی‌ربط به دستاوردهای دانشگاهی	۷۷	۹۶/۲۵
۳	ضعف ساختار اداری در بهره‌برداری از یافته‌های پژوهشی در تصمیم‌گیری‌ها	۷۷	۹۶/۲۵
۴	ضعف جایگاه پژوهش در جامعه	۷۵	۹۳/۷۵
۵	صوری بودن تشویق و ترغیب جامعه به‌گونه‌ای که فعالیت‌های پژوهشی تأثیری در استخدام فرد ندارد و فقط سوابق اجرایی و مدرک حائز اهمیت است	۷۰	۸۷/۵
۶	فقدان یا در دسترس نبودن بانک ایده‌های پژوهشی	۷۳	۹۱/۲۵
۷	جایگزینی روابط فردی به‌جای شایستگی‌های علمی و پژوهشی در انتصاب افرادی که دارای آثار پژوهشی هستند (به‌گونه‌ای که بیشتر سابقه کار اجرایی در اولویت است نه سوابق علمی)	۷۳	۹۱/۲۵
۸	اهمیت قائل نشدن سازمان‌های ذینفع به نتایج پژوهش و عدم‌حمایت مادی و معنوی از موضوعات مرتبط با آن سازمان	۷۵	۹۳/۷۵
۹	بی‌ارتباطی جوامع بهره‌بردار با نظام آموزشی دانشگاه	۷۳	۹۱/۲۵
۱۰	بی‌اطلاعی دستگاه‌ها و جامعه بهره‌بردار از پژوهش‌های انجام‌شده	۷۵	۹۳/۷۵
۱۱	نبود نوآوری و کیفیت در پژوهش‌های انجام‌شده	۷۵	۹۳/۷۵
	مجموع	۸۱۶	
	میانگین	۷۴/۱۸	

داده‌های جدول (۳) نشان می‌دهد که از نظر دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی، چه عوامل یا چه باورهایی ممکن است در جامعه یا دستگاه‌هایی اجرایی وجود داشته باشد که سبب جدایی و بی‌استفاده ماندن پژوهش‌های دانشگاهی شود. در تحلیل محتوای متون مرتبط نشان داده شد که از میان متغیرهای موجود در این زمینه ۱۱ متغیر از بسامد بیشتری برخوردار است. در این میان، بی‌اعتمادی مدیران دستگاه‌های اجرایی به دستاوردهای دانشگاهی یا ضعف ساختارهای اداری در بهره‌برداری از یافته‌های پژوهشی دانشگاهی در تصمیم‌گیری‌ها، پایین بودن سطح کیفی، بی‌اطلاعی دستگاه‌های اداری و ذینفعان از پژوهش‌های دانشگاهی و موضوعات آن، عدم‌حمایت مادی یا معنوی از پایان‌نامه‌های

دانشگاهی پربسامدترین متغیرهایی است که از نظر جامعه پژوهش در بخش مسائل مربوط به جامعه بهره‌بردار در استفاده از پایان‌نامه‌ها مؤثر دانسته شده است. آنها همچنین اعتقاد داشته‌اند وقتی در مصاحبه‌های استخدامی به‌جای تأکید بر تخصص به‌دست آمده و یا تجربه‌های پژوهشی که فرد کسب‌کرده به سوابق اجرایی اهمیت و امتیاز داده می‌شود این کار چه انگیزه‌ای می‌تواند برای دانشجویان ایجاد کند که بی‌شک کار مفیدی انجام دهند و یا باور آنها را به اهمیت پژوهش در جامعه تقویت کند. به همین دلیل ذکر کرده‌اند که اگر تشویقی نیز در جامعه وجود داشته باشد فقط صوری است و جز مدرکی که دریافت خواهند کرد اتفاق مهم دیگری رخ نمی‌دهد.

جدول ۴. رتبه‌بندی عوامل تأثیرگذار بر کاربردپذیری پایان‌نامه‌ها

عوامل	میانگین	رتبه
عوامل و موانع نهادی (جامعه و دستگاه‌های اجرایی به‌عنوان بهره‌برداران و مصرف‌کنندگان پژوهش)	۷۴/۱۸	۱
عوامل و موانع زمینه‌ای (اساتید، نظام آموزشی و دانشگاه)	۷۲/۸۵	۲
عوامل و موانع فردی (دانشجویان ـ تولیدکنندگان)	۷۱/۳۳	۳

همان طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود از نظر دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به‌ترتیب جامعه و دستگاه‌های بهره‌بردار، نظام دانشگاهی و اساتید، و دانشجویان به‌عنوان عامل فردی بیشترین تأثیر را بر کاربردپذیری و مصرف پایان‌نامه‌های تحصیلی داشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

آلبرتس در همایش جهانی علم برای قرن بیست‌ویکم، درباره اهمیت به‌کارگیری دانش و عمل گفت «دانشمندان بدون رها کردن پژوهش‌های بنیادی باید در بحث‌های مربوط به کاربردپذیری دانش و نیازهای جامعه مشارکت تنگاتنگ داشته باشند. همچنین باید به درک بهتری از جامعه و نیازهای سیاست‌گذاران دست پیدا کنند (صباغیان، ۱۳۷۸، ص.۶). در صورتی که یافته‌های پژوهشی به هر دلیلی سودمند نباشد و از نظر کاربردی از جامعه خود جدا بماند رسالت پژوهش نیمه‌تمام خواهد ماند. مهرمحمدی (۱۳۷۹) نیز جدایی پژوهش و عمل را در تمامی مراکز و موسسه‌ها ـاعم از خدماتی، آموزشی، صنعتی و یا کشاورزیـ سبب بروز خسارت و اتلاف منابع می‌داند.

حجم عمده‌ای از پژوهش‌های دانشگاهی در قالب پایان‌نامه انجام می‌شوند و بسیاری از مقالات و تولیدات علمی مستخرج از همین پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها هستند. ازاین‌رو، این‌گونه آثار نقشی مهم در تولید دانش جدید دارند (منصوریان، ۱۳۸۹).

روزبه‌روز تقاضا برای آموزش عالی در حال افزایش است و به‌دلیل افزایش بیکاری و بحران‌های اقتصادی، افراد تلاش می‌کنند تا به کسب مدرک دانشگاهی برای یافتن شغل مناسب نائل شوند. بنابراین، آموزش عالی باید خدمات و آموزش بهتری به افراد ارائه کند و در این جریان شایستگی‌ها و بهسازی مداوم اساتید و دانشجویان می‌تواند نقش مؤثری داشته باشد (Alexander, Karvonen, Ulrich Davis & Wade, 2012). در اینجا شایستگی همان توانایی‌ها و مهارت‌هایی است که افراد می‌توانند آنها را به‌منظور حل مسائلی که با آن مواجه هستند کسب کنند. همچنین، شایستگی‌ها به‌عنوان تمایلات و مهارت‌های انگیزشی، ارادی و اجتماعی افراد به‌منظور کاربرد موفقیت‌آمیز و مسئولانه راه‌حل‌ها در زمینه‌ها و شرایط مختلف اطلاق می‌شود (Rauch & Steiner, 2013). بر این اساس، توسعه شایستگی یکی از عوامل تعیین‌کننده در ارزیابی برتری آموزشی است. توسعه شایستگی دانشجویان نقش بسیار مهمی در ایجاد بهترین کیفیت فارغ‌التحصیلانی که سرمایه ملی و عامل پیشرفت اقتصادی و اجتماعی جامعه هستند ایفا می‌کند (Ali, Jusoff, Ali, Mokhtar & Salamat, 2009). علی‌رغم همه این موارد دیده می‌شود، آنچه امروزه به‌عنوان یک مشکل جدی ریشه دوانیده است بی‌توجهی به نقش کاربردی پایان‌نامه‌ها و فاصله گرفتن از حالت مطلوب آنها در جامعه علمی کشور است. گفته شد که دانش، طی چرخه‌ای متشکل از سه مؤلفه اصلی، یعنی تولیدکنندگان، میانجی‌ها و مصرف‌کنندگان پدید می‌آید و در عرصه‌های مختلف به کار گرفته می‌شود. این مؤلفه‌ها که نشأت گرفته از عوامل فردی (دانشجویان)، زمینه‌ای (نظام آموزشی و دانشگاه) و نهادی (دستگاه‌های اجرایی) و جامعه مصرف‌کننده یافته‌های پژوهشی است خود می‌تواند به‌عنوان عامل تأثیرگذار بر کاربردپذیری و غنای پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی و پژوهش‌های دانشگاهی محسوب شود. با عنایت به این موضوع، پژوهش حاضر بر آن شد تا اولاً گزینه‌ها و متغیرهایی که به هر یک از این مقوله‌ها مربوط است را شناسایی کند، سپس با نظرسنجی از دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی هر یک از آنها را که می‌تواند بر روند ترجمان دانش یا کاربردی شدن پایان‌نامه‌ها و مصرف آن در جوامع علمی بیشترین تأثیر را داشته باشد شناسایی نماید.

همان طور که ملاحظه گردید بیشترین امتیاز را از نظر تأثیر بر کاربردپذیری پایان‌نامه‌ها به جامعه، بهره‌برداران، و مصرف‌کنندگان پژوهش اختصاص یافته است. متغیرهایی چون بی‌اعتمادی مدیران دستگاه‌های اجرایی به دستاوردهای دانشگاهی یا ضعف ساختارهای اداری در بهره‌برداری از یافته‌های پژوهشی دانشگاهی در تصمیم‌گیری‌ها، نازل دانستن سطح کیفی پایان‌نامه‌ها، بی‌اطلاعی دستگاه‌های اداری و ذینفعان از پژوهش‌های دانشگاهی و موضوعات آن، عدم‌حمایت مادی یا معنوی از پایان‌نامه‌های دانشگاهی پربسامدترین مواردی بود که از نظر جامعه پژوهش مطرح شده است. نکته قابل‌تأمل این است که بسیار دیده شده است که مسئولان کتابخانه‌ها و یا نهادهای ذی‌ربط برای انجام پژوهش و گردآوری داده‌ها همکاری لازم را ندارند و یا اجازه نشر یافته‌ها حتی در قالب پایان‌نامه داده نمی‌شود. در این صورت، تیم پژوهش باری‌به‌هرجهت ناگزیر به بسنده کردن اطلاعات گردآمده در حداقل مقیاس ممکن است. در

چنین شرایطی به‌دلیل ناکافی بودن اطلاعات گردآمده و یا جمع‌آوری ناصحیح مطالب بدیهی است که یافته‌های به‌دست آمده قابل بهره‌برداری حداقلی نیز در آن سازمان متبوع نخواهد بود.

این در حالی است که نوری امیری، مدیرکل دفتر آموزش و پژوهش وزارت صنعت، معدن و تجارت (۱۳۹۵) اظهار داشته است که «حمایت از پایان‌نامه‌های دانشجویی یکی از طرح‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت است و هزاران پایان‌نامه از سال ۱۳۹۴ به‌طور آزمایشی زیر چتر حمایتی وزارت صنعت قرار گرفته است». وی بیان داشته است که «اگر پایان‌نامه‌ای نیاز بنگاه مربوطه را برطرف نکند واحد پایان‌نامه دانشجو پاس نمی‌شود». اما آیا این موضوع تا چه حد به وقوع پیوسته و آیا برای انجام آن تدابیری اندیشیده شده است، خود جای پژوهش دارد.

دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دومین رتبه عامل اثرگذار را به موانع زمینه‌ای یعنی میانجیان دانش (نظام دانشگاهی و اساتید) اختصاص داده‌اند. غالباً چهار رسالت اساسی برای دانشگاه بیان می‌شود که عبارت است از آموزش و پژوهش به‌عنوان کار جدی، اکتشاف علمی، انسجام بین داده‌ها از طریق تفکر نقاد و میان‌رشته‌ای، و کاربرد اطلاعات و یافته‌های پژوهشی در مسائل واقعی. اما چه عوامل زمینه‌ای می‌تواند سبب ناکارآمدی این نظام و محصول پژوهشی تولید شده شود خود جای بحث و تأمل دارد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که متغیرهایی چون عدم‌حمایت مادی و معنوی از دانشجویان پژوهشگر، نازل بودن سطح علمی برخی اساتید دانشگاهی، بی‌اطلاعی از موضوعات موردنیاز دستگاه‌های اجرایی، انتصاب نابجای اساتید راهنما و مشاور بدون پشتوانه علمی و یا انتخاب افرادی که در بعضی موارد با پایین‌ترین شایستگی‌ها در موضوعات حساس علمی، ضعف ساختار اداری گروه‌های آموزشی در گرفتن اساتید راهنما خارج از حیطه گروه آموزشی، و بی‌انگیزگی برخی اساتید جزو پربسامدترین متغیرهای تأثیرگذار دانسته شده است؛ و این امر سبب شده هدایت و راهبری پایان‌نامه‌ها آسان تشخیص داده شود و لذا پژوهش انجام‌شده از کیفیت لازم برخوردار نگردد. این در حالی است که برخی مسئولان افزایش بی‌رویه دانشجویان در تمام مقاطع به‌ویژه دکتری را سبب‌ساز کاهش کیفیت فعالیت‌های پژوهشی و اقداماتی چون پایان‌نامه فروشی و سرقت علمی می‌دانند (بنگرید به نوری امیری، ۱۳۹۵). از سوی دیگر، یافته‌های پژوهشی بیرن بائوم (۱۳۸۲) و گرشنسون[1] (۲۰۱۶) نشان داده بود که اساتید و تعاملات و روابط آنان با دانشجویان در قلب فعالیت‌های یاددهی ـ یادگیری دانشگاه جای می‌گیرد و شاخص‌های کلیدی عملکرد مربوط به آنها از اهمیت فراوانی برخوردار بوده و بسیاری از فعالیت‌های دانشگاه معطوف به این رکن دانشگاهی است؛ تا جایی که کیفیت رابطه استاد و دانشجو در برقراری ارتباط مؤثر از سوی اساتید می‌تواند بر عملکرد دانشجویان اثرگذار باشد.

سومین مؤلفه اثرگذار، به متغیرهای فردی دانشجویان اختصاص یافته است. بدیهی است موضوعی

1. Gershenson

که برای پایان‌نامه انتخاب می‌شود و مسئله‌ای که از سوی دانشجو بیان می‌گردد اگر در صدد گشودن مسائل مبتلابه سازمانی و یا مسائل حرفه‌ای نباشد و بحران‌های اساسی آنها را هدف‌گیری نکرده باشد می‌تواند به عقیم ماندن آن بیانجامد.

از میان پربسامدترین متغیرهایی که در این زمینه از سوی جامعه پژوهش مطرح شده می‌توان به بی‌انگیزه بودن دانشجویان، ناآگاهی از نحوه انجام پژوهش به‌دلیل نداشتن تجربه قبلی و یا آموزش ناصحیح، ناتوانی در شناخت دقیق مسئله موردپژوهش، ضعف توان علمی دانشجو، و نداشتن مهارت در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی اینترنت، عدم دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی مقالات و پایان‌نامه‌های خارجی، دانش زبانی و مانند آنها اشاره کرد. بدیهی است که پژوهشگر و صلاحیت‌های او و بسیار بیشتر از محتوای اطلاعات بر کاربست یافته‌ها تأثیر دارد. این امر بدان معناست که سپردن پژوهش به دانشجویانی که فاقد صلاحیت‌های ضروری هستند می‌تواند بر کاربست نتایج تأثیر منفی بگذارد. اما چه عواملی می‌تواند شایستگی‌های علمی دانشجویان را ارتقا بخشد؟ بدیهی است دانشگاه‌ها نقش اساسی در توسعه علوم و فنون در ابعاد نظری و عملی دارند. بر این اساس، در ساماندهی فعالیت‌های آموزشی دانشگاه‌ها باید به کیفیت آموزش و پژوهش و چگونگی ارتباط آن دو توجهی خاص مبذول داشت (یمنی- دوزی‌سرخابی، سهرابی، گلدسته، ثمری، ۱۳۹۶). این توجه خواه‌ناخواه بر ارتقا توان علمی اساتید و بالطبع دانشجویان و بروندادهای علمی آنان تأثیر می‌گذارد. بسیاری از پژوهش‌هایی را می‌توان نام برد که به جایگاه سیاست‌های آموزشی در آماده‌سازی فراگیران برای زندگی در جامعه و ارتقا کیفیت فعالیت علمی آنان تأکید بسیار زیاد داشته‌اند (Bing-You, Lee, Trowbridge, Varaklis & Hafler, 2009; Al-Sharif, 2010; Hernández-López, García, Almeid, Ballesteros-Rodríguez & De Saá-Pérez, 2016).

سرانجام برخی پیشنهادهای اجرایی از سوی جامعه پژوهش و راهکارهایی برای بهبود به‌شرح ذیل ارائه شده است:

۱) پیوند بین دانشگاه و دستگاه‌های اجرایی بیشتر شود.

۲) پایگاه پایان‌نامه‌های ایجادشده از سوی ایرانداک تا حدی می‌تواند از انجام فعالیت‌های تکراری جلوگیری کند اما این تنها کافی نیست؛ لذا ضروری است عوامل تأثیرگذار دیگر که در این پژوهش به آنها اشاره شد نیز تحت کنترل باشد.

۳) به‌کارگیری نیروهای ممتاز و واجد شرایط هیأت‌علمی در دستگاه‌های پژوهشی و دانشگاهی با توجه به توانمندی‌های علمی آنها.

۴) تغییر نگرش اساتید نسبت به پایان‌نامه که آن را فقط محملی برای کسب امتیاز و درآمد نبینند.

۵) دغدغه ایجاد سؤال در ذهن دانشجو و تلاش در جهت حل آن و به‌نوعی برانگیختن حس کنجکاوی. البته تا زمانی که نظام آموزش جزوه محور باشد نمی‌توان در این زمینه انتظار چندانی داشت.

۶) زیبنده است حق‌الزحمه پایان‌نامه به استادان پرداخت نشود و به‌جای آن حقوق استادان روزآمد شود. پایان‌نامه نباید منبع درآمد استاد تلقی گردد.
۷) شخم زدن دانشگاه! نظام دانشگاهی از هر جهت نیاز به بازنگری اساسی دارد.
۸) نظارت دقیق جهت جلوگیری و ممانعت از سرقت و بداخلاقی‌های علمی.
۹) حمایت از ایده‌ها و موضوعات نو.
۱۰) حذف اجبار در ارائه پایان‌نامه در بسیاری از رشته‌های دانشگاهی.
۱۱) در طول تحصیل دانشجویان کارهای پژوهشی مستقل بیشتری انجام دهند و اساتید نقش هدایت‌کننده داشته باشند نه اینکه فقط به چاپ مقاله چشم داشته باشند.
۱۲) نتایج کاربردی شدن پژوهش‌های قبلی انتشار پیدا کند و برای آنها تبلیغات هم انجام گیرد.
۱۳) انجام پژوهش باید به سمتی پیش برود که اتفاقی خودانگیخته در دانشجو باشد نه برای انجام تکلیف دانشگاهی.
۱۴) نیازهای فضاهای کاری و اولویت‌های پژوهشی سازمان‌ها با دقت و اعتبار بیشتری تهیه شوند.
۱۵) فراتحلیل‌هایی بر روی پژوهش‌های موجود انجام شود تا به‌جای کارهای تکراری بیشتر از وضعیت پژوهش‌های انجام شده اطلاع کافی در دسترس باشد.
۱۶) تقویت تعامل سازمان‌های اجرایی با دانشگاه‌ها در جهت سفارشی‌سازی پایان‌نامه‌ها و الزام دانشجویان و اساتید به پیاده‌سازی نتایج پایان‌نامه‌ها در یکی از حوزه‌های کاربردی جامعه.
۱۷) پذیرش کمتر دانشجو و آزادسازی وقت اساتید.
۱۸) بهتر است چنانچه موضوعی در تخصص استادان در یک دانشگاه خاص نبود اجازه دعوت و حضور اساتید متخصص در رشتهٔ موضوعی به عنوان راهنما یا مشاور خارج از دانشگاه را داده شود.

References

احسانی، وحید ؛ اعظمی، موسی؛ نجفی، محمدباقر؛ سهیلی، فرامرز (۱۳۹۶). "اثربخشی پژوهش‌های فزاینده ایران در گسترش مرزهای دانش". *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*. ۲ (۱۰۹): ۱۲۳ – ۱۴۰.
انتشاری نجف آبادی، فهیمه؛ چشمه‌سهرابی، مظفر؛ افشارزنجانی، ابراهیم (۱۳۹۰) . "بررسی کاربرد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در کتابخانه‌های شهر اصفهان". *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*. ۱(۱):۶۷-۸۸.
بیرن بائوم، ر (۱۳۸۲). *دانشگاه‌ها چگونه کار می‌کنند؟* .ترجمه: حمیدرضا آراسته. تهران : موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی.
حجازی، یوسف ؛ عباسی، عنایت الله(۱۳۸۱) . "بررسی عوامل موثر در افزایش کیفیت پایان نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران". *علوم کشاورزی ایران*. ۳۳(۲):۲۹۷- ۳۰۴
حرّی، عباس (۱۳۷۹). "بررسی فعالیت‌های علمی و پژوهشی اعضای هیأت علمی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی

تا پایان سال ۱۳۷۸". *فصلنامه کتاب*. ۲(۴۲):۹- ۳۵.

حسینی، محمدعلی ؛ حبیب‌خدا، بهناز؛ فلاحی، مسعود؛ فروزان، شکوه؛ دانایی، مریم (۱۳۸۸). "بررسی وضعیت ترجمان دانش با تاکید بر انتقال یافته‌های پژوهشی در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی". *توسعه آموزش در علوم پزشکی*. ۲ (۳):۹-۱۶.

داوری اردکانی، رضا (۱۳۹۰). *دربارهٔ علم*. تهران. هرمس.

صباغیان، علی (۱۳۷۸) . همایش جهانی علم برای قرن بیست و یکم . *رهیافت*. ۹ (۲۱): ۴ — ۱۲.

منصوری، رضا (۱۳۹۲). *چهارسال در وزارت عتف*. تهران: عمارت.

منصوریان، یزدان (۱۳۸۹). "صد نکته در پایان‌نامه‌نویسی. کتاب‌ماه: اطلاعات و ارتباطات و دانش‌شناسی ". *کتاب ماه کلیات*، (۱۵۱): ۷۸- ۹۳.

مهرمحمدی، محمود(۱۳۷۹). *جستارهایی در پژوهش در قلمرو آموزش و پرورش*. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

میردریکوند، فیروز؛ حاجی حسین‌نژاد، غلامرضا؛ علی‌عسکری، مجید؛ ادیب‌منش، مرزبان (۱۳۹۴). "بررسی تاثیر روش تاثیر فعال بر عملکرد تحصیلی دنش‌آموزان در درس علوم پایه سوم راهنمایی شهر اندیمشک" . *فصلنامه علوم تربیتی*، ۱۲ (۲۰) : ۱۳۳- ۱۴۴ .

نوری امیری، بی‌نا (۱۳۹۵) ." بعد از دفاع چه بر سر پایان نامه‌ها می‌آید /پایان نامه دانشجویی،پایان دانشجویی یا شروعی تازه". گزارش محیا معصومی، باشگاه خبرنگاران جوان : گروه علمی پزشکی (۱۱ تیر) .

قابل دسترس در : https://www.yjc.news/fa/news/ ۵۶۶۹۶۹۳

یمنی‌دوزی سرخابی؛ محمد ؛ سهرابی، منیره؛ گلدسته، اکبر؛ ثمری، عیسی (۱۳۹۶). "تحلیلی بر وضعیت عوامل موثر بر تجارب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و تغییرات آن در دانشگاه شهید بهشتی" . *فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران*، ۸(۱): ۱- ۱۸.

Alexander, A., Karvonen, M., Ulrich, J., Davis, T., & Wade, A. (2012). "Community college faculty competencies". *Journal of Research and Practice*, 36(11):849-862.

Ali, N., Jusoff, K.; Ali, S., Mokhtar, N., & Salamat, A. (2009). "The factors influencing students' performance at University Technology MARA Kedah, Malaysia". *Management Science and Engineering*, 3(4): 81-90.

Al-Sharif, E. M. (2010). "Evaluation of student / teacher teaching competencies in the curricula and teaching methods of motor expression in the light of quality academic standards". *World Journal of Sport Sciences* (3): 331-358. Retrieved from http://idosi.org/wjss/3(S)10/44.pdf

Bennis, W. (1999). The Leadership Advantage. *Leader to Leader*,(12):18-23. Retrieved from http://dx.doi.org/10.1002/ltl.40619991205

Bing-You, R. G.; Lee, R; Trowbridge, R. L.; Varaklis, K., & Hafler, J. P. (2009). "Commentary: Principle- based teaching competencies". *Journal of Graduate Medical Education*, 1(1): 100- 103 . DOI: 10.4300/01.01.0016

Chan, Z. C., Tong, C. W., & Henderson, S. (2017). "Power dynamics in the student teacher relationship in clinical settings". *Nurse Education Today*, (49): 174-179.

Carrion, M. ; Wood, P. & Norman, A. (2004). "Barriers to research utilization among forensic mental health nurses". *International Journal of Nursing Studies*, (4): 613 -619.

European Commission (2013). "Supporting the teaching professions for better learning

outcomes. Strasbourg". Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0374:FIN:EN:PDF

Funk, S. G., Tornquist, M. T., & Champagne, M. T. (1995). "Barries and facilitators of research utilization: An intergrative review". *Nursing Clinics of North America, (30)*:395-407. PMID: 7567566

Gershenson, S. (2016). Linking teacher quality, student attendance, and student achievement. *Education Finance and Policy*, 11(2): 125-149 . https://doi.org/10.1162/EDFP_a_00180

Hernández-López, L., García-Almeida, D. J., Ballesteros-Rodríguez, J. L., & De Saá-Pérez, P. (2016). "Students' perceptions of the lecturer's role in management education: Knowledge acquisition and competence development". *The International Journal of Management Education*, 14(3): 411-421.

Ibegbulam, J. ; Jacintha, U.(2016). " Factors that contribute to research and publication output among librarians in Nigerian university libraries". Retrieved from https://doi.org/10.1016/j.acalib.2015.09.007 .

Kotrlik, J ; Higgins C. and Williams H.(2002). "Factors Associeted with research productivity of agricultural education faculty". *Journal of Agricultural Education*,43(3):1 – 10. DOI: 10.5032/jae.2002.03001

Losee, Robert M.(1990). *The Science of information: measurement and applications*, New York: Academic Press, PP. 237-253.

O'Brien, Terry & Cronin, Kieran.(2016). "Research Output of Academic Librarians from Irish Higher Education Institutions 2000–2015: Findings from a Review, Analysis, and Survey". *New Review of Academic Librarianship*,22 (2,3): 203- 224. DOI: https://doi.org/10.1080/13614533.2016.1181666

Rauch, F., & Steiner, R. (2013). "Competences for education for sustainable development in teacher education". *CEPS Journal: Center for Educational Policy Studies Journal, 3*(1): 9-24. DOI: 10.25656/01:7663